

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Waarom bidden wij niet meer?

Bidden is afstemmen op Gods missie

Leer jongeren bidden

Pastorale aandacht voor persoonlijk gebed

Zal ik met je bidden?

De gemeente voorgaan in gebed

3|2022

Inhoud

- INTRODUCTIE** **Waarom bidden wij niet meer?** 3
Kees van Dusseldorp
- INSPIRATIE** **Waarom bidden wij niet méér?** 4
Gienke Boersma
- UIT DE PRAKTIJK** **Leer jongeren bidden** 8
Anko Oussoren
- BIJBELSTUDIE** **God is in de hemel** 13
Klaas van den Geest
- HANDREIKING** **Daar vraag je toch niet naar?** 14
Henk Messelink
- TOERUSTING** **Zal ik met je bidden?** 20
Roel Meijer
- WERKER IN DE KERK** **Muziek maken tot eer van God** 26
Suzanne van Lokhorst
- HANDVATTEN** **De gemeente voorgaan in gebed** 27
Peter Sinia
- COLUMN** **Dierbare oude jas** 33
Gerben de Wild
- KERKPUNT** 34
- KERKRECHT** **Je ambt neerleggen, kan dat zomaar?** 36
Leendert Verheij
- GEDICHT** **God met ons** 40
Robert Roth

Foto voorpagina: Ben White, Unsplash.com

Dienst†

70e jaargang
Nummer 3, 2022

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth,
redactiesecretaris
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel-Visser,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
<https://blad-dienst.nl/>

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk* of *per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs € 13,60 per jaar
Blokabonnement van 10 exemplaren € 8,40

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2022 – uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Drukkerij: AMV + Buijten & Schipperheijn grafimedia

ISSN 0167-2401

Waarom bidden wij niet meer?

Waarom bidden jullie niet meer? Deze indringende vraag van christenen uit andere culturen laat ons niet los. Ook de Bijbel schetst ons gelovigen en gemeenschappen bij wie het bidden centraal staat. Zowel in de smeekbede als in de lofprijzing, zowel individueel als gezamenlijk. Dat roept de vraag op die we als titel aan dit nummer van *Dienst* meegeven: waarom bidden wij niet meer?

Je kunt de vraag op twee manieren lezen: waarom *bidden* wij niet meer? Dan gaat het over de moeite om te bidden. Het is voor veel kerkleden een worsteling om het persoonlijk gebedsleven een goede invulling te geven. En in veel kerken wordt in de toerusting aan het gebed niet veel aandacht besteed. Is in ons geloofsleven de bewuste omgang met God weggezakt? Verschaald in het afnemend Godsbesef van onze cultuur? Weggevoerd in de drukte en de stress van het westerse leven?

Je kunt de vraag ook lezen als: waarom bidden wij niet *méér*? Dan richt de vraag zich op de praktijk: wanneer bid je eigenlijk? Hoe bid je? Waarvoor bid je wel en waarvoor niet? Waar loop je tegenaan in je gebedsleven? Waar loop je als kerk tegenaan als je probeert méér te focussen op het samen bidden? Hoe doe jij dat eigenlijk, als werker in de kerk? En wat kun jij hierin voor anderen betekenen?

Stimuleren en verdiepen

Bidden is voor velen niet gemakkelijk, maar het gebed is belangrijk voor gelovigen en voor kerken! Daarom doen we in deze *Dienst* handreikingen om het gebedsleven te stimuleren en te verdiepen. Zodat je naar iemands gebedsleven durft te vragen op huisbezoek en in het onderling pastoraat. Zodat je, misschien naar woorden zoekend, met en voor elkaar bidt. Zodat je de waarde van het gebed doorgeeft aan jongeren en daar eigentijdse vormen voor zoekt. Verder biedt dit nummer inspiratie voor het gebed in de eredienst. En je ontdekt wat je kunt leren van het missionaire werkveld.

De Heer roept door zijn Woord en Geest het gebed in ons op. Hij geeft ons bovendien een opdracht om te blijven bidden. Christenen uit andere culturen houden ons terecht een spiegel voor. We bidden dat dit nummer van *Dienst* mag bijdragen aan intensivering van het gebed in de gemeente! Te beginnen bij jou, als werker in de kerk.

Dr. Kees van Dusseldorp is predikant van de NGKu Neede en docent homiletiek aan de TU in Kampen/Utrecht.

Kees van Dusseldorp

Waarom bidden wij niet méér?

Bidden is afstemmen op Gods missie

‘Waarom bidden jullie niet méér? Jullie bidden te weinig en missen de urgentie.’ Dat is de ongezouten mening van een broeder met een migratieachtergrond. Hij is voorganger in een levendige interculturele kerk en ziet de worsteling van Nederlandse kerken in een gesecculariseerde samenleving. Ik weet natuurlijk niet hoe het gesteld is met jouw gebedsleven, maar de woorden van deze voorganger raken mij. Zelf werkzaam als adviseur voor missionaire projecten kom ik zowel bij missionaire pioniersplekken als bij ‘gewone’ Nederlandse kerken. We zoeken voor de uitdagingen die we tegenkomen graag naar richting en goed beleid, maar onze broeder wijst ons op de kern: heb je gebeden? Heb je veel en intens gebeden? Gaat de missie van de kerk, Gods missie, je aan het hart? En spreek je erover met God? In dit artikel wil ik een paar dingen zeggen over de rol van gebed in de missie van de kerk, daarbij geïnspireerd door wat ik tegenkom in het missionaire werkveld.

Gienke Boersma

‘Bij de start van mijn pionierswerk zijn we als team begonnen met een vaste gebedsavond.’ Aan het woord is Mark van Leeuwen, pionier in Rotterdam. ‘Ik weet nog goed hoe ons kerkplantingsproject begon, zo’n tien jaar geleden. Een enthousiaste groep mensen, een beetje hyper ook, kwam bij elkaar, en het eerste wat we besloten was om in de aanloopfase twee van de vier maandelijkse teammeetings te besteden aan gebed. We baden natuurlijk ook op de andere avonden, waarin we bezig waren met de inhoudelijke kant van de pioniersplek. Maar heel bewust wisselden we deze vergaderavonden af met een aparte avond voor gebed. Dit hebben we de hele aanloopfase volgehouden, negen maanden lang.’ Mark is ervan

overtuigd dat dit ritme van de ene week een teammeeting en de andere week een uur samen bidden tot God, hen heeft gebracht waar ze nu staan als gemeenschap.

We wisselden vergaderavonden af met een aparte avond voor gebed

Bidden is in balans blijven

Ook voor de New Yorkse kerkplanter Tim Keller is gebed cruciaal: ‘Zonder gebed ga je kapot als pionier. Als je succes hebt, ga je denken dat jij geweldig bent. Als je faalt, dan stort je hele wereld in. Alleen door gebed blijf je als mens in balans: op God gericht en niet op je eigen zwakte of kracht.’ Missionair werk is onzeker, hard werken met vaak minimaal resultaat, als je menselijk kijkt. Om dat vol te houden, heb je

niet genoeg aan je eigen motivatie en passie. Het is belangrijk om je steeds weer bewust op God te richten.

Mark vertelt hoe hij dat in de praktijk vormgeeft: ‘Ik sta expres vroeg op, zodat ik in alle rust kan Bijbellezen en bidden. *In alle rust* bedoel ik niet alleen letterlijk: er is in de vroege ochtend nog niemand van mijn gezin beneden. Maar belangrijker nog is de rust in mijn hoofd. Ik hoef me nog niet te concentreren op de activiteiten van die dag: mails, appjes, een preek schrijven, mensen bellen, een cursus voorbereiden en dergelijke. Het is letterlijk nog leeg in mijn hoofd en daardoor heb ik alle ruimte om me te concentreren op God. Dat eerste moment van de dag, ongeveer een uur – en mét koffie anders word ik niet wakker, dat is voor mij steeds meer een heilig moment geworden. Daar bespaar ik nooit op. Hier gebeurt voor mij het belangrijkste in mijn werk én in mijn leven. Vanuit de overtuiging dat alleen Hij mij overeind houdt op beide terreinen. In goede én in moeizame tijden.’

Het is belangrijk om je steeds weer bewust op God te richten

Bidden is openstaan om Gods wil te doen

Daar is de laatste jaren het expliciete gebed om de heilige Geest bij gekomen. Mark vertelt dat hij is opgegroeid met het idee dat de heilige Geest in je leven is als je gelooft in Jezus. En dat is ook zo. Maar van theoloog Martyn Lloyd-Jones leerde hij om nadrukkelijk te bidden om de krachtige aanwezigheid van de Geest. ‘Uit ervaring kan ik zeggen dat dit mijn geloof verdiept heeft. Ik verwacht meer van God en ben minder gefocust op resultaat. En ik merk meer dan vroeger dat Hij mij bij de les houdt in het volgen van Jezus. Ik heb er eerder last van als ik weer mijn eigen pad kies. Dat is het werk van de Geest. Daar ben ik van overtuigd.’

Nadrukkelijk bidden om de krachtige aanwezigheid van de Geest

Bidden is nodig om af te stemmen op Gods wil. Jezus leert ons bidden om ‘Gods wil op aarde zoals in de hemel’. Dat kun je heel passief inkleuren, maar je kunt je ook afvragen hoe *wij* Gods wil kunnen doen, net als de engelen Gods wil doen. In de pioniersgemeenschap HECHT in Den Haag kreeg de gemeenschap daarom afgelopen kerst de uitdaging mee: waar kunnen wij wat van de hemel op aarde brengen? Dat is wat bidden doet: de verbinding tot stand brengen tussen de hemel en de aarde. Zodat wij leren aansluiten bij Gods missie en zijn wil doen. God zelf is vaak al aan het werk, daar waar jij dacht iets te gaan doen. Als je dat op het spoor komt, kun je eenvoudig aansluiten bij zijn werk.

Bidden is aandacht geven

‘De meest directe vorm van evangelisatie is mensen bij God brengen door voor hen te bidden’, zegt René van Loon. René is predikant en daarnaast auteur van *Lente in de kerk* en *Seizoenen in de kerk*. ‘Adopteer mensen in je gebed, bid om bekering van burens, collega’s. “Heer, breng mensen op ons pad die we tot U mogen leiden”’. Bidden voor iemand is een vorm van aandacht geven. Oprechte aandacht en verbinding. Aandacht geven op zielsniveau. Ik heb nog nooit meegemaakt dat iemand het niet kon waarderen als ik zei

Gods missie en ons gebed

dat ik voor hem of haar zou bidden. Gebed draagt mensen. Door gebed voelen ze zich gezien, en – meest belangrijk – breng je hen rechtstreeks voor de troon van God. Bid gerust ook voor je ongelovige collega, je buurmeisje of voor de mensen die de Alphacursus in je kerk volgen. Biddend maak je deel uit van het koninkrijk van priesters waartoe we geroepen zijn.

Bij Crosspoint Eindhoven wordt veel en intens gebeden

Veel van de mensen die op het pad komen van de kerk of van andere christenen, bleken al eerder op dat spoor gezet te zijn. Ze hadden bijvoorbeeld een oma die jarenlang had gebeden om geloof. En steeds vaker geldt ook voor 'gewone' Nederlanders, wat eerder al gold voor moslims: dat er veel getuigenissen zijn over visioenen, dromen en wonderen. René vertelt dat van de vier mensen die in zijn Rotterdamse wijkgemeente dit jaar belijdenis deden, twee tot geloof zijn gekomen door bovennatuurlijke ervaringen. Dat is een geweldige stimulans om te bidden! Mensen van wie wij denken dat ze onbereikbaar zijn, zijn dat niet voor God!

.....
Mensen die onbereikbaar lijken, zijn dat niet voor God!

Missionaire kerk is biddende kerk

Het goede nieuws van God wordt met de komst van Jezus kernachtig verwoord: *God met ons*. En ook als Jezus zijn leerlingen voorbereidt op hun grote opdracht klinkt het: 'Ik ben met jullie, alle dagen.' Jezus met ons. God wil zijn missie samen met ons uitvoeren. Hij kan natuurlijk ook zonder ons. Maar Hij wil het mét ons. Zonder zijn Geest die voor de verbinding zorgt en zonder continue afstemming over de missie en de stand van zaken in de hemelse regiekamer lopen we al snel in de weg, of zijn we met iets anders bezig.

Gods missie en ons gebed

Dus laten we de oproep van onze Afrikaanse broeder ter harte nemen en méér gaan bidden. Er zijn zoveel mensen in ons land die Jezus niet kennen als hun redder. Laten we voor hen bidden, laten we zoeken om Gods wil te doen, om daar te zijn waar God ons kan gebruiken, en zo samen mee te doen in Gods missie.

Gienke Boersma-Vreugdenhil is adviseur bij MissieFonds, een kerkelijke commissie die steun verleent aan missionaire en steunbehoevende kerken, en is werkzaam bij Verre Naasten als coördinator Partners en Programma's.

.....
God wil zijn missie samen met ons uitvoeren

Leren van de wereldkerk

Het boek *Zeven brieven uit de wereldkerk* houdt Nederlandse christenen een spiegel voor. Zeven kerkleiders uit onder meer Afrika, Azië en Latijns-Amerika schrijven een brief om ons te bemoedigen, uit te dagen en te inspireren. Om het gesprek te bevorderen over wat het betekent om in deze tijd Christus lief te hebben en te dienen.

Elke brief wordt gevolgd door een eerste reactie van een Nederlandse collega en materiaal voor verwerking en toepassing. Hierdoor is het boek geschikt voor bespreking in bijvoorbeeld kerkenraden, kringen en bijbelstudiegroepen. Op het onlineplatform zevenbrieven.nl staat meer informatie over het project, inclusief suggesties voor kerken zoals een leesprek met liederen en filmpjes.

Zeven brieven uit de wereldkerk. Bemoediging en uitdaging voor de kerk in Nederland (€ 14,99) is samengesteld door Wouter van Veelen. Het boek is uitgegeven door Vuurbaak in samenwerking met de Gereformeerde Zendingbond (GZB), Kerk in Actie en Verre Naasten.

Leer jongeren bidden

Praten tegen iemand die je niet ziet

Bidden is een bekend christelijk gebruik. Maar voor jongeren kan het best lastig zijn. Toch merk ik dat het voor jongeren goed is om te bidden. Zelf merk ik ook dat ik het nodig heb. Je kunt ook zonder gebed ervan overtuigd zijn dat het christelijk geloof waar is, maar het is wat anders om te proeven en ervaren dat het waar is. Het afgelopen jaar heb ik met jongeren nagedacht over het gebed en geoefend met allerlei creatieve gebedsvormen. In dit artikel wil ik handreikingen geven hoe je kunt bidden met jongeren.

Anko
Oussoren

In het voorjaar van 2021 heeft EO BEAM in kaart gebracht hoe christelijke jongeren denken over gebed. Zestig procent van de jongeren geeft aan dat ze een vast moment hebben waarop ze bidden. Favoriet zijn voor het slapengaan, bij het eten en na het wakker worden. Bijna negentig procent geeft aan dat ze het lastig vinden om te bidden. Veel jongeren ervaren dezelfde soort problemen tijdens het bidden. De grootste moeilijkheid is de concentratie tijdens het gebed. Daarnaast komt het ook regelmatig voor dat jongeren in slaap vallen tijdens het bidden. (Het onderzoeksrapport is te vinden op beam.eo.nl door te zoeken op *gebedsonderzoek*.)

Vanuit het hart

Wat mij trof in het onderzoek is dat 82 procent van de jongeren aangeeft dat ze leren bidden van hun opvoeders. Het laat het belang zien van het voorbeeld dat ouders geven. Wat ik daarbij gemerkt heb, is dat je godsbeeld bepalend is voor hoe je bidt. De manier waarop ouders bidden, draagt bij aan hoe hun kinderen aankijken tegen God. Is God iemand die ver weg en machtig is, of zien we Hem als een hemelse papa met wie je kunt praten van hart tot hart? Ik merk dat ik daarin zelf ben veranderd, vooral als ik met mijn kinderen of met jongeren bid. Was ik vaak wat formeel en netjes, de laatste jaren ben ik meer gaan spreken vanuit mijn hart. Kortom, dichter bij wat ik voel en zie. Dit klinkt misschien wel mooi, maar de aanleiding was vaak dat er van alles speelde in mijn leven. Laat ik dit illustreren met misschien wel een herkenbaar voorbeeld. Aan tafel is het bij ons thuis vaak chaos en soms zelfs ruzie. Hoe begin je dan de maaltijd? Vroeger zei ik dan boos: 'Stil en nu bidden!'; vervolgens dacht ik: maar zo kunnen we toch niet bidden. En nu begin ik maar: 'Pap, U kent ons, U ziet ons, zoals we hier zitten, zo zijn we...' Ik probeer maar zo open en eerlijk mogelijk onder woorden te brengen hoe het is.

.....
Veel jongeren leren bidden van hun ouders

God houdt ervan dat we bidden, Hij wil naar ons luisteren

Gebedsverhoring

Bidden kan ook verwachtingen scheppen. Zeker bij kinderen en jongeren. Dat geeft ook wel spanning. Je krijgt namelijk niet altijd waar je om vraagt. Dan kunnen kinderen en jongeren zomaar teleurgesteld raken in God. Of ze gaan zich afvragen of bidden wel zin heeft. In het onderzoek zien we een paar mooie antwoorden van jongeren zelf.

'Als God niet antwoordt, voelt het alsof het gebed niet echt heeft geholpen. Ik geloof wel dat Hij naar me luistert, maar ik voel dat zelf vaak niet echt.'

'Mijn ervaring is dat God mij niet direct antwoord geeft en dat vind ik prima. Gebed is niet alleen bedoeld om antwoord te krijgen.'

'God en het geloof zijn voor mij meer een houvast en een steun die je niet kunt zien. Mijn gebed is niet tot een individu dat mijn problemen oplost.'

'Ik krijg bijna nooit direct antwoord op mijn gebed. Toch zie ik soms als ik terugkijk iets waarvan ik denk: hé, daar heb ik voor gebeden!'

Oprechte antwoorden, het laat zien dat God betrokken is op ons leven, maar dat we niet altijd (direct) een antwoord krijgen. Waarom dat niet gebeurt, daar is niet gemakkelijk een antwoord op te geven. Maar het hoeft ons niet te ontmoedigen. God houdt ervan dat we bidden. Hij wil naar ons luisteren. En net als de meeste ouders wil God weten wat ons bezighoudt, wat we verlangen. Hij wil weten waar we blij van worden, maar ook waar we verdrietig van worden.

Nu gaat het in dit onderzoek over jongeren die bidden. De kans is groot dat deze jongeren geloven in God. Maar veel jongeren

.....
Je krijgt niet altijd waar je om vraagt

Jeugdwerk

betwijfelen of God überhaupt bestaat. Praten tegen iemand die je niet ziet en zonder dat je een direct antwoord krijgt, hoe breng je daar de moed voor op en hoe doe je dat?

Verstikkende lucht

Zelf merk ik dat jongeren vooral gemotiveerd raken om te bidden als ze kijken naar de wereld waarin ze leven. Ze willen vaak bidden voor de gebrokenheid die ze zien bij anderen en meer algemeen voor de problemen in de wereld. Het zijn – zeker naarmate jongeren ouder worden – dit soort dingen die ze noemen, als ik op een avond met jongeren aan hen vraag waar ze voor willen bidden. Maar ik merk ook dat er veel in hun eigen leven speelt. Ze ervaren veel onmacht, moeten presteren, het perfecte plaatje laten zien, en hun eigen leven vormgeven. Om het beeldend te zeggen: jongeren leven in een omgeving waar ze vervuilde, verstikkende lucht inademen. Voor veel jongeren is dit ingewikkeld, want in deze benauwde lucht ontbreekt het vaak aan liefde en compassie. Bij Jezus kunnen we buitengewoon frisse en gezonde lucht inademen. Als we bidden, kunnen we liefde, vrede, vreugde en compassie inademen en Gods liefdevolle aanwezigheid ervaren. Voor jongeren is het waardevol om te ontdekken dat ze contact kunnen hebben met een God die boven hun dagelijkse sores uitgaat. Met een Vader die hen kent zoals ze echt zijn en niet zoals ze zich op sociale media voordoen. Met een Verlosser die hen vergeeft als ze falen en tekortschieten. Met een Geest die hen laat groeien tot evenwichtige, liefdevolle mensen.

Contact met een God die boven hun dagelijkse sores uitgaat

Jongeren willen bidden voor de problemen in de wereld

Jeugdwerk

Bidden is eigenlijk net als fietsen: je leert het vooral door het te doen

Leren bidden

Maar hoe bid je met jongeren? Wat mij inspireert is het voorbeeld dat Jezus zelf geeft. Ik vind het bijzonder om te lezen dat de leerlingen aan Jezus vragen: ‘Heer, leer ons bidden’ (Luc. 11:1). Bidden deden ze hun hele leven al, maar de manier waarop Jezus bad, maakte een verlangen in hen los. Ze proefden een intimiteit die zij ook wilden. Jezus leert hun dan onder meer om God aan te spreken als Vader. Je proeft aan alles de intimiteit. Het gebed dat Jezus ons leert is kort en krachtig, zonder grote woorden. Het gebed helpt ons te voorkomen dat we eenzijdig worden en alleen ons eigen verlanglijstje aftikken. Dit geeft ons handvatten richting jongeren. God houdt ervan dat we bidden. Dat we Hem zien als een vader. En hoewel mij nog niet vaak is gevraagd: kun je ons leren bidden, denk ik dat bidden eigenlijk net als fietsen is: je leert het vooral door het te doen. Hieronder volgt daarom een aantal verschillende vormen om te bidden. Daardoor kunnen jongeren op een ontspannen en creatieve manier oefenen in het contact met God.

Het gebed dat Jezus ons leert is kort en krachtig

Creatieve gebedsvormen

- Geef de jongeren een vel papier. Geef ze tien minuten de tijd om na te denken over wat ze God willen of kunnen vertellen. Ze kunnen dit doen in de vorm van een brief of een tekening, of gewoon wat trefwoorden opschrijven. Je kunt ze ook iets van het papier laten vouwen. Ze doen dit in stilte want het schrijven of tekenen is het gebed. God ziet wat je doet en luistert ernaar. Naderhand kun je met elkaar delen wat je hebt opgeschreven/gedaan. Praat er in ieder geval met elkaar over door hoe het was om dit te doen.

God is in de hemel

'Betreed Gods tempel met bescheiden tred' (Pred. 4:17)

Soms bekruipt me het gevoel dat ik verkeerd bid. Maak ik God niet te klein? Mogelijk herken je die 'verlanglijstjes'. Er zijn christenen die bidden om genezing, een wonder, om een benodigd geldbedrag... Bij anderen valt op: de welgekozen woorden en juist níét al te concreet.

Jaren geleden ging ik eens voor in een gemeente met veel agrariërs. Het was vakantietijd, wij genoten van een warme zomer en gingen dagelijks naar het strand. De boeren vroegen voorbede: of God het wilde laten regenen... Ik zei: 'Dat doe ik niet, ik ben op vakantie!' Grapje natuurlijk. Maar ook serieus: hoe te bidden als belangen botsen? In onze tijd opnieuw actueel als je kijkt naar perioden van extreme droogte. En protesterende boeren tegenover klimaatactivisten. Hoe te bidden? Begin bij de grootheid van God!

Bij die niet al te concrete gebeden lijkt men ervoor terug te schrikken God zomaar in verband te brengen met alledaagse behoeften. Is dat gebrek aan geloof? We leren toch uit de Bijbel dat het gebed van een rechtvaardige krachtig is (Jak. 5:16)? Of is het juist vanuit een groot ontzag voor God dat men zo behoedzaam bidt? Het besef dat God groter en hoger is dan onze dagelijkse gedoetjes?

Door het dal, niet eromheen

Dat God zich werkelijk bemoeit met ons leventje, dat geloven we toch? Maar hoe? Iemand die afgekeurd werd, kon maar niet aanvaarden dat haar leven een en al pech was. Ze vroeg me te bidden. Maar haar verlies leek onomkeerbaar. Dus sprak ik met haar over wie God is, hoe Hij dan voor je zorgt. Neemt Hij jouw leed (altijd) weg? Nee, vaker niet (heb ik ook zelf gemerkt). En dan moet je door, in het geloof dat Hij heeft *bewezen* dat Hij bij je is. In Jezus Christus. Soms moet je door dat dal. God leidt je er niet óm- maar dóórheen. Hij gaat die weg samen met jou!

Gods grootheid erkennen betekent dat we Hem niet zomaar voor ons (boeren- en andere) karretje spannen, maar ons leven zien in het grotere geheel van zijn koninkrijk. Dat we zijn naam grootmaken, zijn liefde aanvaarden, voorgoed bewezen in Christus. In het besef van de complexiteit van vraagstukken: stikstofcrisis versus economische groei. Zou die erkenning niet leiden tot een 'ootmoediger' manier van bidden? 'Behoed uw voet, als gij naar Gods huis gaat' (een oude vertaling van Pred. 4:17). 'Want God is in de hemel en jij bent op aarde, dus moet je spaarzaam met je woorden zijn' (Pred. 5:1).

Klaas van den Geest is predikant binnen de GKv.

Klaas van den Geest

Jeugdwerk

- ▶ Geef iedereen een stuk touw. Neem de tijd om even apart van elkaar te gaan zitten, of ga buiten een stukje lopen. Terwijl je bidt, heb je het touw in je handen. Voor elk onderwerp dat in je opkomt, leg je een knoop in het touw. Het touw stop je in je zak. Elke keer als er iets gebeurt waarvoor je hebt gebeden, of als het je niet meer dwarszit, of er verandering in is gekomen, haal je een knoop uit het touw. Zo zie je wat God doet in je leven en kun je er meer bijilstaan.
- ▶ Neem allemaal een papiertje en schrijf daar iets op waar je vergeving voor wilt vragen. Neem er rustig de tijd voor. Ga dan samen naar buiten en maak een vuurtje. Gooi de briefjes om de beurt in het vuur. Bij het vuur kun jij als jeugdleader of een van de tieners een gebed uitspreken. Wanneer je vergeving vraagt zal God dat geven en Hij denkt niet meer aan je zonden. Jij hoeft er dus ook niet meer aan te denken. Benadruk dat je heel blij mag zijn dat je nu geen zorgen meer hoeft te maken over wat je hebt opgeschreven, het is voorbij.
- ▶ Leg een groot vel op tafel met in het midden het woord *dankbaarheid*. Laat iedereen er kleine symbolen omheen tekenen die staan voor iets waar ze dankbaar voor zijn. Daarna bid je samen door God hardop te bedanken voor wat is getekend. Dit hoeven geen lange gebeden te zijn, een paar woorden is genoeg!
- ▶ Zet een heleboel waxinelichtjes op tafel en leg er een aansteker bij. Leg uit dat jullie gaan bidden voor anderen door kaarsjes aan te steken. Neem iemand in gedachten voor wie jij wilt bidden. Zonder iets te zeggen, steek je een kaarsje aan. Door het aansteken van het kaarsje breng je hem of haar in gebed bij God. Hij weet aan wie je denkt en wat diegene nodig heeft.

Leren in de kerk

Deze creatieve gebedsvormen zijn op lerenindekerk.nl uitgewerkt in een programma van zes avonden. Het materiaal, gericht op geloofsinhoud én groepsvorming, is zowel geschikt voor tienercatechese als tienerclubs of een combinatie van beide. Voor abonnees van de website te vinden onder *Belong* en doorklikken naar *Bidden*.

Anko Oussoren is jongerenwerker in Hardinxveld-Giessendam (NGKv). Daarnaast werkt hij als adviseur bij Kerkpunt. Met jongeren heeft hij het afgelopen jaar nagedacht over het gebed en geoefend met allerlei creatieve gebedsvormen.

Daar vraag je toch niet naar?

Pastorale aandacht voor persoonlijk gebed

In het pastoraat loop je een eindje met de mensen mee. Onderweg spreek je met hen over allerlei zaken die hen bezighouden. Of die nu hun gezinsleven betreffen of hun werk of wat dan ook. Vroeg of laat komt ook het geloof in God ter sprake. Dat wordt ook verwacht, daardoor onderscheidt zich een pastoraal bezoek van een visite (al kan en mag ook daarbij over God gesproken worden!). Het leven met God, met al z'n ups en downs, wordt gedeeld. Mag je daarbij, als pastor, ook vragen naar het gebedsleven van de ander? En zo ja, hoe doe je dat dan? Want het gaat wel om iets heel intiems: de persoonlijke omgang met God. Er is nogal eens schroom of verlegenheid om daarnaar te vragen of daarover te vertellen. Is dit niet te persoonlijk? Hoe pak je dat aan, op een goede manier en in elk geval respectvol? Goede vragen om in dit artikel bij stil te staan.

Henk
Messelink

In een van de gemeenten die ik mocht dienen, heb ik – als voorbereiding op een preken-serie – de stoute schoenen aangetrokken. Ik heb verschillende gemeenteleden gevraagd wat ze mooi en moeilijk vonden aan bidden. Ook heb ik hun de vraag gesteld wat er in hun leven veranderd was in hun manier van bidden. Sommigen zeiden heel eerlijk: 'Ik heb eigenlijk nooit goed leren bidden, mijn ouders brachten het niet verder dan mij *Ik ga slapen, ik ben moe* te leren. En aan tafel hoorde ik mijn vader elke dag hetzelfde gebed bidden. Dat heb ik dus maar overgenomen. Ik bid ook altijd hetzelfde.' Anderen zeiden: 'Ik vind hardop bidden heel moeilijk, ook in mijn eigen gezinssituatie. Dus dat doe ik liever niet.' Weer anderen vonden dat ik wel erg brutaal was: 'Dit is privé, daar heb jij je niet mee te bemoeien.'

.....
Veel gemeenteleden vinden hun gebedsleven maar gewoontjes

Onzekerheid

Achter deze antwoorden kan ook angst of onzekerheid zitten: doe ik het wel goed? of: zou God mijn bidden wel waarderen? Als Hij elke dag hetzelfde van mij hoort, zou Hij daar dan nog wel echt naar luisteren? 'Daar heb je hem weer...' Veel gemeenteleden vinden hun gebedsleven maar heel gewoontjes of zelfs onder de maat. Er waren ook mensen die getuigden van groei in hun gebedsleven, soms door een crisis heen. 'In die periode van ziek-zijn in mijn leven heb ik pas echt de waarde van het bidden ontdekt; ik leef nu veel dicht bij God', zei iemand. Het blijft een teer gebeuren: spreken over bidden. In een pastoraal gesprek zul je daar niet plompverloren

Tegen God mag je alles zeggen, daar is Hij Vader voor

over beginnen: 'En, broeder, hoe staat het met uw gebedsleven?' Het grote risico is dan namelijk dat de ander helemaal dichtklapt en het gesprek eindigt voor het goed en wel is begonnen. Tegelijkertijd moet het toch wel ter sprake komen, het gaat immers over de kern van ons geloof, de hartenklop ervan: onze intieme omgang met Vader in de hemel.

Wat gebeurt er als je bidt?

Ik zal aan het eind van dit artikel enkele tips geven voor hoe je het gebed (gebedsleven) ter sprake kunt brengen. Maar eerst aandacht voor de vraag: waar hebben we het over? Dit is een belangrijke vraag. Er is best veel onzekerheid rond het bidden. Heel wat gelovigen verlangen wel naar een intenser gebedsleven, maar weten niet goed hoe ze daarin verder kunnen groeien. Sommigen vinden hun eigen gebedsleven maar mager afsteken bij dat van anderen. Er zijn er die heel vrijmoedig durven bidden en soms precies lijken te weten wat God wil. Als je daar zelf wat aarzelend in bent, kun je zomaar denken dat je niet zo'n goede bidder bent. Zit daar dan verschil in? Is het ene gebed 'beter' dan het andere? Dat doet de vraag opkomen: wat gebeurt er eigenlijk bij ons bidden?

Daarover eerst onderwijs uit de Bijbel. Voor ons is bidden meestal eenrichtingsverkeer, van ons naar God toe. Vragen of danken of voorbede doen. Maar het is meer. Toen ik gemeenteleden vroeg naar hun gebedsleven zei iemand tegen mij: 'Bidden is voor mij: gewoon bij God zijn. Mijn leven met Hem delen. En dat begint met

.....
Is het ene gebed 'beter' dan het andere?

het besef dat God al aanwezig is in mijn leven.' Ook als het om ons bidden gaat, is God de eerste. Niet alleen doordat Hij spreekt, in zijn beloften bijvoorbeeld, maar ook doordat Hij je uitnodigt om te bidden. Vraag, zoek en klop, zoals Jezus ons voorhoudt in Matteüs 7:7. Er is iemand die op je wacht, als het ware vlak achter de deur. God verlangt naar jouw gebed, Hij wil jouw stem horen, Hij neigt zijn oor (Ps. 116:2 NBG-vertaling).

Bidden is dus reageren. Allereerst je bewust worden van Gods aanwezigheid: 'God, U bent hier, U bent bij mij'; en dan tegen God zeggen: 'Hier ben ik.' Dan heb je nog niets gevraagd. Maar dan ben je bij God, jij, zoals je bent, met al je mooie en lelijke dingen. Wij kunnen God niet zichtbaar maken voor onszelf; we kunnen onszelf wel zichtbaar maken voor de God die luistert. Gebed geeft je ook de gelegenheid om eerlijk te zijn over jezelf. Zo is bidden allereerst een ontmoeting. Een ontmoeting die begint met bewustwording. Maak voor jezelf maar visueel dat jij voor God staat, voor de troon van God. *Bidden is weten dat je verwacht wordt.* En dan niet door een vreemde, maar door je Vader. Een Vader die zoveel van je houdt. Voor Hem mag je je hart openen en tegen Hem mag je gewoon alles zeggen. Daar is Hij Vader voor. Hij stelt het enorm op prijs als wij bidden. Hij zit niet te wachten op mooie woorden, maar wel op eerlijkheid. Kom zoals je bent.

Bidden kun je leren

Wat ik hiermee vooral duidelijk wil maken, is dat de vraag naar het gebedsleven van gemeenteleden niet geïsoleerd gesteld moet worden. *Daarvoor* en *daaromheen* is onderwijs over het gebed noodzakelijk. Bijvoorbeeld door middel van preken over het gebed en het *Onze Vader*. Of door een gemeenteproject over bidden. Dat zijn middelen die je helpen om zicht te krijgen op wat bidden is. Dat geldt trouwens ook voor de pastor zelf. Want hoe kun je het gebedsleven van de gemeenteleden aan de orde stellen, als je in je eigen leven nauwelijks plaats aan bidden geeft? Daarom is onderwijs over het gebed ook voor ambtsdragers en pastoraal bezoekers heel belangrijk. Er zijn prachtige boeken over het gebed (van bijvoorbeeld Tim Keller en Philip Yancey) die je helpen om je eigen gebedsleven meer diepgang en blijdschap te geven. Bidden kun je leren! Denk aan de vraag van de leerlingen aan Jezus: 'Heer, leer ons bidden.' En dat is een levenslang leerproces. Daarin ervaar je ook ups en downs. Bijvoorbeeld omdat je al zo lang om iets gebeden hebt en het gebeurt gewoon niet. Dan kun je zomaar de neiging hebben om (een tijdje) te stoppen met bidden. Soms moet je ook tot de conclusie komen dat God je iets niet wil geven (misschien een partner; of genezing van een ziekte). Daar legt Hij geen verantwoording van af! Dat betekent niet dat Hij je niet hoort of niet het goede met je voorheeft! Maar dat goede kan wat anders zijn dan jij vraagt. God kijkt verder dan jij!

Bidden is je bewust worden van Gods aanwezigheid

Eerst zaken opruimen voordat je weer vrijmoedig kunt bidden

Een goede pastor begint op de knieën

Het kan soms ook nodig zijn, wanneer het bidden niet goed wil, om bij jezelf naar binnen te kijken. Zijn er in je leven soms blokkades gegroeid richting God, zodat je niet goed meer kunt bidden? Denk aan bepaalde (aanhoudende) zonden, waarmee je moet breken. Wil je een ruzie met een ander niet oplossen of de ander niet vergeven? Voel je wrok in je hart? Soms moet je eerst zaken opruimen voordat je weer vrijmoedig kunt bidden. Misschien kun je in een pastoraal gesprek op deze punten ook met wijsheid doorvragen: 'Als bidden niet goed lukt, zou daar dan ook iets achter kunnen zitten, in je verhouding tot God of tot een van je naasten?'

© Hans Buurman

Al kun je God niet zien, bidden is allereerst een ontmoeting

Tips voor een pastoraal gesprek over bidden

De bedoeling van dit artikel is dat het een handreiking is voor het pastoraal gesprek. Ter afronding geef ik een aantal tips die, mits goed gehanteerd, tot een prachtig en diep gesprek zullen kunnen leiden. Uiteindelijk gaat het ook om jou als persoon, die de ontmoeting aangaat. De tips zijn niet allesomvattend, maar hopelijk wel goed bruikbaar.

1. Zorg eerst goed voor jezelf. Heb je eigen relatie met God op orde. Een goede pastor begint op de knieën. Bid ook thuis voor je gemeenteleden, specifiek voorafgaand aan een pastoraal bezoek. Vraag om de Geest van vrijmoedigheid en wijsheid.
2. Denk van tevoren bewust na over het doel van het gesprek. Wat wil je ter sprake brengen en wat wil je met dit gesprek bereiken? Stel je doel niet te hoog. Het is al heel mooi als de ander open wordt over de eigen omgang met de Heer.
 3. Bouw als pastor een goede relatie op met het gemeentelid. Dan komt er hopelijk ook ruimte om over zijn of haar gebedsleven door te spreken.
 4. Laat het echt een gesprek zijn. Geen eenrichtingsverkeer met alleen maar vragen van jouw kant. Breng in het gesprek gerust je eigen omgang met de Here ter sprake.
5. Schrik de ander niet af door een te directe vraagstelling. Vraag (bijvoorbeeld) liever hoe het vroeger thuis toeging rond het bidden. Vraag ook of de ouders hebben geholpen met het leren

.....
**Je kunt vragen:
 'Wat vind je moeilijk
 aan bidden?'**

bidden en, zo ja, hoe dan? Zo'n 'omweg' brengt je soms dichter bij je doel.

6. Als je het gevoel hebt dat je echt contact maakt, kun je vragen stellen als: 'Wat vind je mooi en wat vind je moeilijk aan bidden?'
7. Om meer diepgang aan te brengen in het gesprek kun je ook iets zeggen als: 'Volgens mij staat hierover iets heel moois in de Bijbel.' En dan dat stukje lezen. Bijvoorbeeld bij de vraag of God werkelijk luistert, het begin van Psalm 116 of Matteüs 7:7-11. Of als iemand zegt het heel moeilijk te vinden om te bidden en de goede woorden te vinden: Romeinen 8:26-27. Wijs er zo nodig ook op, dat ook de leerlingen van Jezus moesten leren bidden (Luc. 11:1).
8. Als iemand zegt altijd hetzelfde te bidden, benadruk dan dat ook dat echt bidden is, dat door God met blijdschap aangehoord wordt.
9. Als iemand het moeilijk vindt om te bidden, kun je ook voorbede voor hem of haar doen en diegene vragen wat hij of zij aan God zou willen voorleggen. Je wordt dan zijn of haar 'mond'.
10. Je kunt ook twee afspraken binnen enkele weken plannen waarbij je in het eerste bezoek aangeeft, en ook voorbereidt, dat je in het tweede gesprek graag samen voor of met de ander wilt bidden. Dat haalt een stuk spanning van het eerste bezoek af.

Henk Messelink is (sinds drie jaar emeritus) predikant in de GKv, en doet veel pastoraal werk in twee kerkelijke gemeenten en als studentenpastor in Kampen.

Tips

*Eerst dit Avondgebed, deze korte podcast van de EO helpt je om elke avond je ziel te richten op God. Bidden met de Bijbel, woorden geven aan gevoelens en reflectievragen.
 eo.nl (zoeken op avondgebed)*

*Zin in bidden? Wil je groeien in gebed en nieuwe inspiratie opdoen voor je gebedsleven? Jos Douma ontwikkelde een online-cursus in podcastvorm.
 levenindekerk.nl (onder cursusaanbod bij Eerdere cursussen: Zin in bidden)*

*New Wine biedt een cursus gebedspastoraat aan: een bijzondere vorm van pastoraat in de gemeente, waarbij je je direct richt op het versterken van de relatie met God.
 new-wine.nl (zoeken op gebedspastoraat)*

Zal ik met je bidden?

Luisterend en sprekend een brug vormen naar God

Wanneer bid je met iemand en hoe doe je dat? Wat zijn je eigen drempels en onzekerheden en wat betekent het voor de ander? En niet het minst: wat zegt de Bijbel erover? In dit artikel kijk ik graag met je naar de plek van samen bidden in het gemeentelven.

Roel Meijer

Erik is als pastoraal werker op bezoek bij Martine, die in het ziekenhuis ligt. Ze heeft net een borstoperatie achter de rug. Over de uitslag van het weefselonderzoek is nog geen zekerheid. Martine ligt met nog twee anderen op de zaal. Het is er behoorlijk onrustig door het bezoek bij de andere patiënten. Zo goed en zo kwaad als het ging, hebben Erik en Martine een kwartiertje gepraat. Wat doe je aan het eind van zo'n gesprek als pastoraal werker of als ouderling of diaken? Bijbellezen? Bidden? Of allebei of geen van beide? En als het zo onrustig is om je heen? 'Nou, bidden kun je zelf wel, hè? Tot de volgende keer. Doe!'

Aarzelings

Misschien herken je zo'n situatie wel. Ergens zou je het wel willen, bidden met die ander, maar je voelt de onzekerheid, de schroom bij jezelf. Bovendien, soms weet je zelf niet echt wat je moet bidden. Laat staan wat voor de ander goed is. Toch moeten we de kracht van samen bidden niet onderschatten. Ook niet wanneer het misschien haperend en zoekend verloopt. Jakobus heeft een hele brief geschreven met allemaal praktische aanwijzingen voor christen-zijn vandaag. Hij eindigt hiermee als een soort climax in zijn brief:

'Daarom: beken elkaar uw zonden en bid voor elkaar, dan zult u genezen. Want het gebed van een rechtvaardige is krachtig en mist zijn uitwerking niet' (Jak. 5:16).

Nu zou ik me kunnen voorstellen dat je bij deze tekst denkt: ben ik wel zo'n rechtvaardige? En daarnaast vraag je je misschien ook wel af of het wel op jouw weg ligt om met die ander te bidden. Van een

dominee wordt dat zo'n beetje standaard verwacht (hoewel de praktijk daarin ook wisselend is). Ook een ouderling is iemand die vaak wel met mensen bidt. Een diaken soms. Een kerkelijk werker misschien ook. Maar onderling als broers en zussen? Wie ben jij om dat te doen? Jakobus heeft geen speciale groep 'superheiligen' op het oog als hij die rechtvaardigen noemt. Hij bedoelt iedereen die bij Jezus hoort en gerechtvaardigd is in Hem. Dus, zonder je in alle situaties verplicht te voelen, mag ook jij je vrij voelen om het te

.....
Voel je vrij om te vragen: 'Zullen we samen bidden?'

© Hans Buurman

Onderschat niet de kracht van samen bidden

vragen: 'Zullen we samen bidden?' Je mag het doen in het vertrouwen dat Jakobus je meegeeft.

Brug

Waarom is samen bidden zo belangrijk, en in het bijzonder: bidden met degene die aan jouw pastorale zorg is toevertrouwd? Omdat je op dat moment een soort brugfunctie vervult tussen die broer of zus aan de ene kant en God aan de andere kant. Niet dat de verbinding tussen hen van jou afhangt, maar je hebt daar wel een plek in en die plek mag je in alle rust innemen. De geschiedenis van pastoraal bezoek komt min of meer voort uit de biecht in de vroegchristelijke kerk. Mensen vertrouwden hun zorgen en hun zonden toe aan de biechtvader en hij sprak (als het goed is) woorden van vergeving en verzoening. Toen in de kerken van de reformatie die vorm van biecht afgeschaft werd, kwam het pastoraal bezoek (huisbezoek) daar min of meer voor in de plaats. Je vormt iets van een brug tussen God en je kwetsbare zus of broer.

Luisteren

Daarvoor is allereerst één ding erg belangrijk. Namelijk: goed luisteren. En dat naar twee kanten: allereerst luisteren naar God. Hij is degene die jou zendt. Je komt niet maar voor de gezelligheid of voor je eigen goede gevoel, maar je komt namens Hem. Zoals Hij met hart en ziel naar mensen omziet, mag jij het ook doen. Je mag die kwetsbare zus in dat ziekenhuisbed, bij alle onzekerheid die er is over de

uitslagen die nog moeten komen, ervan verzekeren dat God bij haar is. Ook als zij het zelf niet voelt of er niet zo zeker van is. Je komt namens Hem. Bidden betekent allereerst luisterend afstemmen op Hem.

© Hans Buurman

Je vormt biddend een brug tussen God en je zus of broer

De andere kant is: luisteren naar de zus of broer met wie je in gesprek bent. En dat is soms moeilijker dan je denkt. Er zijn mensen die in een grote woordenstroom direct van alles naar voren brengen in een pastoraal gesprek. Maar past wat hun lichaam, hun houding laat zien, ook bij wat ze zeggen? Gaat het echt om de dingen die gezegd worden, of ligt er misschien nog een heel andere wereld onder? Geeft die zus of broer misschien alleen de gewenste antwoorden omdat het niet zo 'netjes' voelt om hardop te zeggen dat je niks snapt van God, dat je woest op Hem bent of bang voor Hem? Goed luisteren naar degene die aan jouw pastorale zorg is toevertrouwd, vraagt dat je met open oren, maar niet minder met open ogen en een open hart betrokken bent. Het vraagt

Bidden is luisteren naar God en naar je zus of broer

ook dat je je eigen meningen, verhalen, gedachten, vooronderstellingen en vooroordelen naar de achtergrond schuift. Bidden, de brug vormen tussen je broer of zus aan de ene kant en God aan de andere kant, vraagt allereerst om stil te worden en te luisteren naar hen allebei.

Ruimte

Soms kom je dan misschien in een situatie waarin er niet of nauwelijks ruimte is voor een gebed. Geloof kan zo ver weg zijn of het gevecht in iemands hart kan zo heftig zijn, dat hardop bidden dan klinkt als een schrille toon door het verhaal heen. Je hoeft niet altijd hardop te bidden. En je kunt ook aan je gesprekspartner vragen hoe hij of zij daar in staat. Ik doe dat zelf in sommige gevallen wel. Als ik aanvoel dat het spannend kan zijn, vraag ik weleens aan mensen: 'Zal ik met je bidden, of zal ik (thuis) voor je bidden?' Dat geeft een stukje ruimte, terwijl tegelijkertijd de lijn naar God wel genoemd wordt en plek heeft.

Je hoeft niet altijd hardop te bidden

Als de ruimte er is om te bidden, gebruik die dan ook maar. Echt, Jakobus zegt het niet voor niets: er gaat kracht van uit en het mist zijn uitwerking niet. Maar laat het dan ook echt bidden zijn! Je kunt zomaar in de valkuil terechtkomen dat jouw bidden met je broer of zus, vooral jouw boodschap aan diegene wordt. Iedereen snapt wel dat je aan het eind van een ingewikkeld gesprek met iemand die op een bepaald punt echt niet de weg van de Heer gaat, beter niet kunt bidden: 'Heer, geef dat deze broer beter naar mij zal luisteren en eindelijk eens wat minder eigenwijs zal zijn.' Tenminste, ik ga ervan uit dat dit het pastoraal contact niet direct goed zal doen. Maar ik denk dat ik niet de enige ben die weleens de fout begaat dat je in je gebed eigenlijk dingen zegt die je vooral zelf vindt, zonder echt de ziel van die ander bij God te brengen.

De moeite waard

Het gebed van de rechtvaardige is krachtig. Waarom? Omdat het, als het goed is, onder woorden brengt waar het echt om gaat. En dat blijkt voor veel mensen in zorg en onzekerheid over bijvoorbeeld hun gezondheid, soms best moeilijk. Ja, natuurlijk kan iemand wel zelf bidden. Maar wat is het veel waard wanneer iemand anders echt naar je geluisterd heeft en onder woorden brengt wat je raakt en wat je bezighoudt. Dat iemand anders daar woorden voor zoekt en vindt, kan je ook het gevoel geven dat je echt serieus genomen wordt. Dat jouw nood en zorg en pijn er voor God toe doen. Het is de moeite waard om voor te bidden! Natuurlijk is dat niet afhankelijk van het gebed van een ouderling of diaken of pastoraal werker. Maar het is wel iets van de kracht ervan. Mijn verhaal doet ertoe. Er zijn woorden voor. Ik draag het niet meer alleen. Er is iemand die naast me komt zitten. Die stil wordt. Die luistert. En die woorden geeft naar God toe aan de dingen die op de bodem van mijn hart liggen.

Bidden brengt onder woorden waar het echt om gaat

Samen bidden:
ik draag het
niet meer
alleen

Groei

Kun je dat dan zomaar? Of is dat voor een gemiddelde ouderling, diaken of andere werker in de kerk (voor jou?) misschien te veel gevraagd? Dat gevoel kan je zomaar klemzetten. Dan durf je niet meer. En als je niet meer durft te bidden met de ander, durf je dan

daarna nog wel naar die ander toe te gaan? Loopt je hele pastoraal contact misschien leeg? Ik herinner me hoe ik het zelf had, jaren geleden toen ik als predikant begon. Nou, dat ging echt niet altijd goed. Maar je kunt er in de loop van de tijd wel in groeien. Dat is iets waar je voor jezelf om kunt bidden. En je kunt het ook open op tafel leggen in het gesprek met je zus of broer bij wie je op bezoek

bent. Misschien kun je iets zeggen over je onzekerheid, dat je bidden best moeilijk vindt, maar het wel graag wilt. Of je kunt het ook een stapje makkelijker maken door gewoon te vragen: 'Zullen we bidden?' En zo ja, 'Waar zullen we dan voor bidden?' En soms

.....
**Misschien kun je
zeggen dat je bidden
best moeilijk vindt**

kan het ook goed zijn om dat dan maar gezamenlijk te doen: ieder spreekt een deel van het gebed. En het is echt niet erg wanneer het in een gebed eens even stil is.

Het begint thuis

'Zal ik met je bidden?' Een vraag die je in alle openheid in pastoraat en diaconaat mag stellen, in het vertrouwen dat God je de woorden zal geven en je erin zal zegenen. Er gaat nog een stap aan vooraf. Voordat je bij die zus in het ziekenhuis op bezoek gaat, of bij die broer die zulke verkeerde stappen zet, of bij die oudere die de hele dag alleen gezeten heeft: neem voor jezelf de tijd om voor diegene te bidden. Misschien heb je als pastoraal werker een aantal adressen, of heb je als diaken of ouderling een of meer wijken of kringen of hoe het ook maar geregeld is. Je hoeft niet voor alle mensen in jouw wijk(en) of kring(en) elke dag te bidden. Maar ik heb zelf wel gemerkt dat wanneer je in je persoonlijk gebed heel concreet de namen van mensen bij God brengt, dat dan je betrokkenheid bij diegenen groeit. En ook je vrijmoedigheid om God en zijn genade en zorg ter sprake te brengen en, waar het kan, plek te geven aan samen bidden. Het begint thuis, tussen jou en God. Bid voor wie aan je toevertrouwd zijn. Hij zal je de ruimte geven die je nodig hebt.

.....
**Bid voor wie aan je
toevertrouwd zijn**

Roel Meijer is predikant van de Kruiskerk (GKu) in Meppel.

Bidden bij psychische problemen

In het *Handboek pastoraat bij psychische problemen* staat een hoofdstuk over bidden bij psychische problematiek. Verder geven deskundigen in dit handboek informatie over de meest voorkomende stoornissen. Een op de vijf Nederlanders heeft een psychische stoornis, dat betekent dat ook veel mensen om hen heen ermee te maken hebben. Dit jaar kwam *Psychische problemen in de familie, een gids voor naasten en pastores* uit. Dit boek is in eerste instantie geschreven voor familieleden en vrienden van mensen met psychische problematiek. Het kan ook voor pastores en gemeenteleden een gids zijn; zij bieden immers ook zorg en ondersteuning. Het christelijk geloof is een wezenlijk onderdeel van deze gids.

Het Kennisinstituut christelijke ggz (Kicg) heeft in samenwerking met Weetwatjegeloofd.nl de **onlinecursus** 'Pastoraat bij psychische problemen: oefenruimte' ontwikkeld. De cursus is voor iedereen die mensen met psychische problematiek wil bijstaan op geloofsgebied en gratis te volgen via wwjg.nl/pastoraatenpsychologie. Daar is ook een onlineseminar over pastoraat bij psychische problemen terug te kijken.

Handboek pastoraat bij psychische problemen onder redactie van Hanneke Schaap-Jonker, KokBoekencentrum 2020.

Psychische problemen in de familie, een gids voor naasten en pastores onder redactie van Hanneke Schaap-Jonker en Ewoud de Jong, KokBoekencentrum 2022.

Muziek maken tot eer van God

Muziek is voor mij persoonlijk heel belangrijk. Zelf ben ik opgegroeid met de oude berijming, nu speel ik ook veel Opwekking. Als ik bid, dan komen er vaak allerlei liedteksten naar boven. Muziek is voor mij een manier om God te vinden en om tot rust te komen. Maar ook in een kerkdienst voegt muziek zoveel waarde toe! Iedereen spreekt een andere taal; er zijn mensen die vooral geraakt worden door de preek. Maar op sommige momenten kun je niet veel met woorden. Dan kan muziek nog wel iets zeggen. En als je preek en muziek goed op elkaar afstemt, dan vullen ze elkaar aan.

Een paar jaar geleden zocht mijn kerk nieuwe pianisten. Ik had geen ervaring in het muzikaal begeleiden van grote groepen, maar er was echt een tekort. Dus toen heb ik mezelf toch maar opgegeven. Met een vond ik het leuk, al is het wennen om met een groep samen te spelen. En inmiddels doe ik het al drie jaar. Wat ik mooi vind, is dat ik via het combo in contact kom met mensen die ik normaal niet snel spreek in de kerk. We hebben allemaal verschillende interesses en verschillende leeftijden. Maar wat ons samenbindt, is onze liefde voor muziek en voor God. Soms ontstaan zo mooie gesprekken over het geloof. Als ik zelf meespeel in het combo, beleef ik een kerkdienst anders. Dan ben ik meer gefocust op de kwaliteit van de muziek en minder op mijn eigen geloofsbeleving. Soms merk je dat er in de kerk echt iets gebeurt tijdens een lied, dat de heilige Geest aanwezig is. Ik vind het dan wel een eer om daaraan te mogen bijdragen. Voor mijzelf is de voorbereiding op het spelen in de dienst juist heel waardevol. Dan denk je met elkaar na over de tekst van liederen, wanneer speel je harder, wanneer zachter. Zo gaat de inhoud leven voor mezelf. En voor de dienst bidden we met elkaar, in het besef dat we muziek maken tot eer van God.

Muziek heeft in het verleden best vaak voor discussies gezorgd binnen kerken. Ik denk dat het daarom belangrijk is dat iedereen zich realiseert dat muziek in de kerk bedoeld is tot eer van God. Ik vind ook dat je de muzikanten in je kerk daarop mag aanspreken; waarom sta je daar op het podium, geloof je ook wat je zingt? Als we op die manier naar elkaar en naar muziek luisteren, blijven we op de goede golflengte.

Johanneke Smits (40) is pianist in het combo van NGK De Ontmoeting in Barneveld.

Op welke manier heeft je werk in de kerk jouw geloof/leven/kijk op de kerk veranderd? Wil je daarover vertellen, meld je dan aan voor deze rubriek bij suanlokhurst@hotmail.com.

De gemeente voorgaan in gebed

Leren van de Bijbel en de praktijk

Leer ons bidden, zeiden de discipelen tegen de Heer (Luc. 11:1). Wanneer het jouw taak als gemeentelid is om in de eredienst voor te gaan in gebed, zeg je het de discipelen misschien na: leer mij bidden. Anders dan weleens gedacht wordt, hebben dominees tijdens hun theologiestudie geen college bidden gevolgd. Zo kun je je ook als academisch geschoold predikant in het gebed nog een leerling voelen en verzuchten: leer mij bidden. Dat gemiste college bidden zul je hier niet vinden. Wel handvatten die de Bijbel en de praktijk aanreiken.

1. Bid tot God

Jezus leert ons ons gebed van begin tot eind op God onze Vader te richten (Mat. 6:9-13). Bid tot God, dat klinkt als een open deur. Maar het gaat mis als een gebed tot God niet te onderscheiden is van de mededelingen aan de gemeente. Al kan alles waarover mededelingen zijn gedaan wel in het gebed bij God worden gebracht. Het gaat ook mis als het gebed niet te onderscheiden is van de preek. Al kan een preek uitlopen in aanbidding van God of in voorbede voor de gemeente die ermee aan de slag moet.

2. Noem God bij naam

Wanneer je je biddend tot God richt, leert Jezus je God als onze Vader in de hemel aan te spreken. Daarin klinkt zowel intimiteit als ontzag voor God door. Zoek in je gebed een goede balans tussen zulke eerbied en vertrouwelijkheid in de omgang met God. Maar zo intiem en legitiem als het is om God als Vader aan te spreken, zo hol kan het gaan klinken wanneer 'Vader' door de vele herhaling een stopwoord wordt. Zoals in sommige gebeden gebeurt met het woord 'Heer'.

De Bijbel leert ons hoe we God met vele namen en omschrijvingen kunnen aanspreken. Onze Vader kun je aanspreken als Ontzagwekkende, Almachtige, Allerhoogste, Schepper van hemel en aarde, levende God, heilige God, Vader van de wezen en Rechter van de weduwen, Rots, Toevlucht, genadig God, God van de vrede of Alfa en Omega. Onze Heer, Jezus Christus, kun je aanspreken als Messias, Gezalfde, Immanuel, God met ons, Meester, Middelaar, Hoop van de volken, Licht van de wereld, goede Herder, wonderbare Raadsman, Hogepriester, Redder of Verlosser. De heilige Geest kan ook Adem van God, Geest van God, Geest van Christus, Geest van waarheid, Geest van wijsheid of Trooster genoemd worden. En daarmee is slechts een deel van alle

Peter Sinia

Jezus leert je God als onze Vader aan te spreken

namen genoemd die God ons met de Bijbel op de lippen legt. In het Engelstalige *The Worship Sourcebook* staan onder meer dit soort overzichten.

© Hans Buurman

Je kunt biddend een appel doen op Gods beloften

3. Pleit in Gods naam

In sommige heidense religies somden de priesters kennelijk eindeloos de erenamen en bijnamen van hun goden op, als magische toverformules. Mogelijk dat Jezus ook daaraan denkt als Hij waarschuwt tegen het eindeloos voortprevelen van de heidenen (Mat. 6:7). Tegelijkertijd maken de gebeden uit de Bijbel duidelijk dat er alle ruimte is voor een passend gebruik van Gods verschillende namen. Zoals je biddend een appel kunt doen op Gods beloften, zo kun je een appel doen op zijn naam en reputatie in aansluiting bij datgene waarvoor je bidt.

Een passend gebruik van Gods verschillende namen

4. Bid namens ons allen

Als je de gemeente voorgaat in gebed, dan is het goed om te beseffen dat je dat uit naam van allen doet. Daarbij past, net zoals in het *Onze Vader*, het gebruik van de woorden 'wij', 'ons' en 'onze', in plaats van 'ik', 'mij' en 'mijn'. Maar er is meer mogelijk. In zijn boek *Prayers of the People* adviseert John Witvliet woorden te zoeken en te gebruiken die gemeenteleden zich eigen kunnen maken en waarin hun ervaringen doorklinken. Ook drukt Witvliet je als bidder op het hart om te streven naar aanbidding die intergenerationeel is.

Collects

Een mooi voorbeeld zijn de gebeden die in de anglicaanse traditie *collects* heten. Léon van Ommen legt uit dat een *collect* bestaat uit een aanhef waarin God aangeropen wordt (1). Daarna worden Gods karakter en/of daden genoemd als reden waarom het gebed gebeden kan worden (2). Vervolgens de bede zelf (3). Dan volgt vaak het beoogde resultaat (4) en een afsluiting in de naam van Christus of de drie-enige God (5). Het gebed voor zuiverheid is daar een mooi voorbeeld van:

Almachtige God (1),

*Voor U liggen alle harten open,
alle verlangens zijn U bekend,
en geen geheim is voor U verborgen (2).*

*Zuiver de gedachten van ons hart
door de ingeving van uw heilige Geest (3),*

*opdat wij U van harte liefhebben
en uw heilige Naam verheerlijken (4)*

*door Christus, onze Heer.
Amen (5).*

Woorden zoeken waarin de ervaringen van gemeenteleden doorklinken, is in zekere zin net als Jezus bidden voor ons dagelijks brood. Je kunt bijvoorbeeld bidden voor het werk waarmee we dat dagelijks brood verdienen. Je kunt je daarbij laten inspireren door het boek *Work and Worship* van Kaemingk en Wilson (zie *Dienst* 3/2021). Je kunt heel eenvoudig beginnen door bijvoorbeeld een agent, een onderwijzer, een verpleegkundige te vragen wat er namens die beroepsgroep gebeden zou kunnen worden. Ik hoop het binnenkort aan een boer uit mijn gemeente te vragen.

Bid niet alleen om brood, maar ook voor nood

Bid voor iemand met een gebroken been, maar denk ook aan onzichtbare nood

© Hans Buurman

5. Klaag, gevraagd en ongevraagd

Bid niet alleen om brood, maar ook voor nood. Je kunt je daarbij laten inspireren door Léon van Ommens *Ruimte voor gebrokenheid: plaats voor lijden in de eredienst*. Het is mooi als je op een fijngevoelige manier en met respect voor wat vertrouwelijk is, jouw gebed met het pastoraat kunt verbinden. De psalmen kunnen je helpen om woorden te vinden waarmee nood geklaagd en hulp gezocht kan worden. In de praktijk wordt voor de ene nood makkelijker voorbede gevraagd dan voor de andere. Wel voor de eenmalige operatie, minder snel voor elke kuur en amper voor de chronische ziekte. Wel voor lichamelijke klachten, niet voor psychische. Wel voor gezondheidsproblemen, niet voor financiële. Probeer dat gebed voor de nood te bidden dat niet gevraagd, maar wel verlangd en gewaardeerd wordt. Doe, anders gezegd, in je gebed recht aan de vele gezichten van het lijden, zonder compleet te willen zijn. Maak daarbij al biddend zaken als gezondheid of rijkdom niet tot hoogste goed of afgod.

6. Bid als één lichaam

Met woorden kun je onbedoeld mensen het gevoel geven buitengesloten te zijn. Met zorgvuldig gekozen woorden voelen mensen zich juist betrokken. Als iemand de aanwezigen aanspreekt als broeders en zusters, jongens en meisjes, dan kan dat onbedoeld de indruk wekken dat kinderen nog niet tot Gods gezin horen. Wij bidden als jong en oud samen. In een online uitgezonden dienst bidden wij als samengekomen gelovigen en online verbonden gelovigen samen. Wij doen voorbede voor zieken als gemeenschap waarin sommigen gezond en anderen ziek zijn. Soms past daarbij taal waarin het onderscheid tussen de een en de ander helemaal vervaagt. Dan bidden we als het lichaam van Christus waarvoor geldt: wanneer één lichaamsdeel pijn lijdt, lijden alle andere mee; wanneer één lichaamsdeel met respect behandeld wordt, delen alle andere in die vreugde (1 Kor. 12:26). Soms is het passender om woorden te zoeken die de ander niet buitensluiten, maar wel onderscheid maken. Je kunt twijfelaars of afgehaakte gelovigen op een positieve manier betrekken bij het gebed zonder je met hen te vereenzelvigen. Een gelovige met twijfels gaf bij de voorbereiding van een dienst aan al geholpen te zijn met het noemen van hen die zeggen: 'Ik geloof, kom mijn ongelooft te hulp' (Marc. 9:24).

.....
Wij bidden als jong en oud samen

.....
Je kunt uitnodigen om gebedspunten in te dienen

7. Betrek de gemeente erbij

Hoe meer je gemeenteleden betreft bij het gebed in de eredienst, hoe meer dat een gebed van de gemeente wordt. Je kunt op verschillende manieren uitnodigen om gebedspunten in te dienen, voor of tijdens de dienst. Technisch hoeft het niet al te ingewikkeld te zijn om zowel wie aanwezig is als wie online verbonden is daarvoor ruimte te bieden. Je kunt ook gericht op zoek gaan naar voorbedepunten, dan bij de een, dan bij de ander, zoals in het genoemde voorbeeld van het gebed voor een beroepsgroep. Een moment voor stil gebed, of zelfs meerdere

Als predikant ga je de gemeente voor in gebed

momenten voor verschillende soorten stille gebeden, verweeft het gezamenlijke gebed met het heel persoonlijke. Het gebruik van responsies, zoals 'Heer, ontferm U', kan ook een mooie manier zijn om de gemeente erbij te betrekken. Van velen hoor ik hoeveel betekenis het voor hen heeft om het gebed met een gezamenlijk *Onze Vader* af te sluiten. In mijn vorige gemeente in Canada was het de gewoonte dat de predikant en diverse gemeenteleden afwisselend de voorbeden verzorgden. Dat was een verrijking voor het gebed van de gemeente.

8. Laat je inspireren

In de Bijbel klinkt het gebed van de gelovige bij wie de juiste woorden in het hart opwellen en wiens tong is als de pen van een vaardig schrijver. Er klinkt ook het gebed van de gelovige die van onrust geen woorden vindt. De eerste dicht Psalm 45 en de tweede vindt kennelijk toch de inspiratie voor Psalm 77. Het kan je bemoedigen, of je nu meer in de dichter herkent of in de rusteloze woordzoeker, om bij de voorbereiding van je gebed de inspiratie door Gods Geest te zoeken. Die inspiratie vinden velen in de psalmen, waarmee Gods Geest ons woorden op de lippen legt, maar die ook inspireren voor het vinden van eigen woorden en thema's. Eugene Peterson noemt Hooglied als inspiratie voor een intiemere omgang met God in het gebed. John Witvliet adviseert woorden te zoeken die recht doen aan de Bijbel en het evangelie en waarin een Bijbelse balans van thema's doorklinkt.

.....
Bij je gebed de inspiratie door Gods Geest zoeken

Je kunt je ook laten inspireren door de kerk van alle tijden en alle plaatsen. Alleen al de verschillende soorten liturgische gebeden die gaandeweg de eeuwen ontstaan zijn, helpen je te bedenken wat je op welk moment in de dienst zou kunnen bidden. In *De weg van de*

liturgie noemt Paul Oskamp bijvoorbeeld het consistoriegebed, het drempelgebed, de schuldbelijdenis, het kyrie of litaniegebed, de *collecta*, het gebed om de verlichting met de heilige Geest, de voorbeden, het gebed voor de gaven, het eucharistisch gebed en het postcommuniegebed. Uit Canada nam ik het simpele acroniem ACTS mee als reminder om in het gebed de lof (Adoration), de schuldbelijdenis (Confession), de dank (Thanksgiving) en voorbede (Supplication) een plaats te geven. Van sommige van de mooiste gebeden uit de geschiedenis en van over de hele wereld vind je de tekst in boeken en bundels terug. In mijn jeugd bad mijn vader rondom de maaltijd gebeden van onder anderen Augustinus en Luther uit zo'n bundel.

9. Wees jezelf

De afgelopen tijd vroeg ik diverse mensen welke boeken zij zouden adviseren met het oog op het gebed. Mijn vriendin, de dichtsterlijke, mystieke theoloog Margaret Hummelman noemde naast een bundel historische gebeden vooral de namen van Engelstalige christelijke dichters en mystici. Mijn liturgische broeder Wim Houtman, die prachtige (avond)gebeden maakt, noemde naast de psalmen het *Dienstboek* van de Protestantse Kerk in Nederland. Zelf kan ik beter uit de voeten met het Engelstalige *Worship Resourcebook*. Academicus Hans Schaeffer noemde een veelheid aan boeken, zoals het bovengenoemde boek van Léon van Ommen, *De God die wij aanbidden* van Nicholas Wolterstorff, *A More Profound Alleluia* van Leanne van Dyk, en het werk van James K. Smith.

Naast de waardevolle tips die zij daarmee aanreikten, leken ze te onderstrepen dat ieder met zijn of haar gaven het gebed vormgeeft. De dichter als dichter, de liturg als liturg, de denker als denker en jij als jijzelf.

10. Wees spaarzaam met je woorden

Er is niets mis met een lange tijd bidden. Jezus bad wel een hele nacht tot God (Luc. 6:12). Maar in onze traditie, waarin mensen niet heel veel tijd voor God lijken te hebben, kan het geen kwaad om het beknopt te houden. In een dienst die niet speciaal in het teken van het gebed staat, kun je een voorbeeld nemen aan de vele kortere gebeden die in de Bijbel opgetekend staan. Voor een gebed waarin alleen ikzelf aan het woord ben, streef ik naar liefst vier of maximaal zes minuten. Wanneer de gemeente actief meedoet in de vorm van responsies of een gezamenlijk *Onze Vader*, dan is een langer gebed zonder verlies van aandacht denkbaar. Dan klinkt hopelijk aan het eind niet als zucht na het lange wachten, maar als hartelijke instemming vanuit de gemeente: amen!

Peter Sinia is predikant van de Nederlands gereformeerde Proosdijkerk te Ede.

(Met dank aan Rachel Bouwkamp, Wim Houtman, Margaret Hummelman en Hans Schaeffer.)

.....
Laat ieder met zijn of haar gaven het gebed vormgeven

Dierbare oude jas

‘Houd mij vast, laat uw liefde stromen. Houd mij vast, heel dicht bij uw hart. Ik voel uw kracht, en stijg op als een arend (...).’ Dit lied vind ik lijken op andere liederen die ook regelmatig voorbijkomen in de kerk. ‘Er is een dag’ en ‘Uw genade is mij genoeg’ bijvoorbeeld. Deze liederen spreken heel direct, met emotionele beelden (‘Zie de liefde voor ons in zijn ogen staan’). De melodie ondersteunt de gevraagde emotionele overgave met dramatische, lange uithalen. Er is geschreven in klare taal, niet op een theologische of poëtische manier moeilijk toegankelijk. En er is natuurlijk ook geen bevreemdend Oudnederlands mysterie met ‘goedertierenheid’, ‘verbeiden’ en ‘reidans’ met e i. De liederen koersen direct af op de hamvraag: heb je God lief en wordt jouw leven door Hem vervuld, ook op dit moment?’

Ik zal het maar eerlijk zeggen, ik krijg ze niet gezongen. Dit is niet mijn smaak, dat ook, maar dat is niet het punt. Ook niet alle psalmen of oudere liedboekliederen vind ik even mooi. Ik heb moeite met deze liederen, juist omdat ze geen theologische, poëtische of historische afstand bieden. Ze trekken mij met hun onverbloemde, emotionele oproep het geloofspodium op. Maar zo wil ik niet op dat podium.

Gaten en vlooien

Dat wil ik niet, want mijn geloof is gebrekkig. Mijn geloof is een oude, versleten jas. Verweerd onder het voortdurende gevecht met postmoderne twijfel en de na-etterende kennismaking met historisch-kritisch Bijbelonderzoek. Ik heb al vaak geprobeerd 'm uit te trekken, die jas. Maar dat ging ook niet. Hij is ingegroeid en zoals dat gaat met oude jassen, dierbaar. Sterker nog, ik kan niet zonder, want ik heb in 'zijn stervensnood uw diepste Woord vernomen'. En zonder genade 'ben 'k een wis verderf gewijd'. Maar toch, de gaten en vlooien in de jas zijn niet te ontkennen. Vanwege die verwarrende toestand heb ik de theologische, poëtische en historische afstand uit psalm- en liedboek nodig. Zij bewaken een kern, die ik alleen zó, omzichtig, nabij kan zijn.

Deze liederen zijn niet stom, begrijp me niet verkeerd. Voor menig- een zijn ze opbouwend. We moeten ze zingen. Maar tot nader order moet ik dan zelf even uit de frontlinie en wacht ik geduldig op 'Here Jezus, om uw Woord'.

Gerben de Wild schrijft af en toe voor het kerkblad van zijn gemeente in Zwolle en werkt mee aan activiteiten op het gebied van duurzaam kerk-zijn.

Gerben de Wild

Predikantenretraite 2023

Het werk van een predikant is veelzijdig en kan hectisch zijn. Wie verantwoordelijkheid draagt in de gemeente, moet ook goed voor zichzelf zorgen. In de predikantenretraite breng je, samen met andere predikanten, 72 uur door in een abdij en neem je tijd voor jezelf en jouw roeping. De rode draad in het programma: samen nadenken over de bediening in het Koninkrijk, nieuwe inspiratie en motivatie opdoen. Ontdek hoe gebed, stilte en de ontmoeting met elkaar je nieuwe focus en perspectieven kunnen geven. De retraite vindt plaats in Abdij Onze Lieve Vrouw van Koningshoeven in Berkel-Enschot, van dinsdag 31 januari tot en met vrijdag 3 februari. De kosten bedragen 195 euro voor het hele verblijf. Meer informatie en aanmelden op kerkpunt.nl/predikanten-retraite.

Samen Jong

In het boek *Samen Jong* worden zes kernwaarden besproken die helpen om kerk te zijn met alle generaties. *Samen Jong* kijkt door de ogen van jonge mensen naar de kerk. Wat zien zij als waardevol in de gemeenschap van gelovigen? Het boek is een doorvertaling van het Amerikaanse onderzoek *Growing Young*. *Samen Jong* werkt de kernwaarden van *Growing Young* uit en voorziet deze van praktijkvoorbeelden van een tiental jeugdwerkers en van praktische adviezen. Bij het boek hoort een gratis onlinetraining. Deze helpt je om de kernwaarden te versterken in jouw geloofsgemeenschap. Kerkpunt kan daar ook in ondersteunen. Kijk voor meer informatie op kerkpunt.nl/samen-jong.

Een goed gesprek

Een goed gesprek is een waardevol moment met echte aandacht voor elkaar. Aan de hand van de Goed-gesprek-box kun je samen in gesprek gaan om zo de verbinding met elkaar als gemeente van Christus te blijven zoeken.

De box bevat kaartjes voor de hele gemeente en is bedoeld voor gebruik in kleinere groepen, zoals kerkenraden, diaconieën, werkgroepen of commissies en jeugd- en kindergroepen. Ook vind je in de box suggesties voor gebruik en een handreiking voor een bijeenkomst. De Goed-gesprek-box is een hulpmiddel om elkaar vragen te stellen, naar elkaar te luisteren en te ontdekken wat de ander drijft en denkt. De box is voor € 5,- te bestellen in de webshop van Kerkpunt.

Impact voor tienergroepen

Jongeren zijn zich vaak sterk bewust van het leed in de wereld en zoeken naar concrete manieren om in actie te komen. Ze willen iets aan onrechtvaardigheid doen, maar lopen tegen de grootte van de problemen aan. Met vragen als: hoe kan ik echt iets doen aan ongelijkheid in de wereld? Wat heb ik als Nederlandse tiener te bieden? Hoe zorg ik dat ik echt het verschil maak?

Voor kerken die hiermee met jongeren aan de slag willen, is er nu de gratis onlinemodule *Impact*. De zes bijeenkomsten zijn bedoeld als bewustwording, maar ook om te prikkelen en eerlijk te laten nadenken over de eigen motivatie en aanpak. De kernvraag is: hoe kun je als tiener van betekenis zijn in een wereld vol ongelijkheid? Filmpjes, stellingen, Bijbelteksten, gespreksvragen, spellen en andere uitdagende werkvormen zetten tieners aan het denken en stimuleren hen om in beweging te komen. Het belangrijkste onderdeel van *Impact* is doen en ervaren. Thema's die aan de orde komen zijn gelijkwaardigheid, vrijwilligerswerk met kinderen in het buitenland en het voorkomen van 'white saviourism'. *Impact* is geschreven voor gebruik binnen de kerk door tienergroepen (12-16 jaar), maar is ook bruikbaar voor jongeren boven de zestien.

Het materiaal is een initiatief van Kerkpunt, Better Care Network Netherlands en Verre Naasten. De zes programma's zijn kosteloos en zonder abonnement te downloaden van lerenindekerk.nl (onder *Belong*, daar *Impact* kiezen).

Je ambt neerleggen, kan dat zomaar?

Je ambt neerleggen, kan dat zomaar? In de afgelopen tijd werd ik diverse keren geconfronteerd met vragen over situaties waarin ambtsdragers hun ambt voortijdig wilden neerleggen. Daarom besteed ik in dit artikel aandacht aan vragen rond de beëindiging van een ambt op initiatief van de ambtsdrager zelf. Aan de orde komen het verschil tussen ontheffing en emeritaat en ook het verschil tussen ontheffing vragen en zomaar je ambt neerleggen. En tegen de achtergrond van het burgerlijk recht de notie dat een kerkenraad niet als geheel kan aftreden en zo de gemeente onbestuurd achterlaten.

Leendert
Verheij

Beëindiging van het ambt van predikant

Het ambt van predikant kent een aantal bijzondere aspecten in vergelijking met de ambten van ouderling en diaken. Ik noem hier dat in de regel een gemeente in het levensonderhoud van de predikant voorziet en dat dit ambt bevoegdheden kent die niet alleen in de eigen gemeente gelden, maar in alle kerken binnen het kerkverband. Denk bijvoorbeeld aan preekbevoegdheid en de bevoegdheid om de sacramenten te bedienen. Het is daarom niet vreemd dat in kerkordes en aanverwante regelingen meer aandacht wordt besteed aan beëindiging van het ambt van predikant dan aan de beëindiging van de andere ambten.

De kerkordes van GKv, NGK en CGK bevatten alle een bepaling die ervan uitgaat dat het predikantschap in beginsel een ambt voor het leven is. Maar ze bevatten ook regels voor wat ik maar noem 'ontheffing uit het ambt op eigen verzoek'. En daarbij valt op dat het nooit een eenzijdige beslissing van de predikant zelf kan zijn.

De kerkenraad en ook de classis/regionale vergadering komen eraan te pas. Daarin komt tot uitdrukking dat het ambt van predikant niet zomaar een baan is die je naar believen kunt opzeggen, bijvoorbeeld omdat je elders een betere baan hebt gevonden. Aan bevestiging in het ambt is ooit immers een roeping voorafgegaan. In 2021 schreef ik daarover in deze rubriek: 'Die roeping herinnert

er steeds aan dat je niet op eigen initiatief je diensten ter beschikking stelt, maar dat je je geroepen weet om te gaan werken in dienst van je Heer. Door Hem en zijn gemeente geroepen en aan Hem en de gemeente verantwoordelijk schuldig. Die roeping kan je ook helpen om, als het soms moeilijk wordt, daarvoor niet lichtvaardig weg te lopen.'

Het ambt van predikant kun je niet zomaar neerleggen

Opvallend is dat de in eerste lezing aangenomen kerkorde van de toekomstige herenigde kerken (GKv/NGK) niet meer met zoveel woorden zegt dat het om een ambt voor het leven gaat. Volstaan is met de regel dat een predikant ontheffing kan vragen uit zijn ambt. Wel is het zo dat de kerkenraad die ontheffing alleen kan verlenen met medewerking van een daartoe ingestelde landelijke commissie en onder goedkeuring van de regionale vergadering. Ook in die nieuwe kerkorde wordt het dus niet eenzijdig een zaak van (alleen) de predikant.

Ontheffing is iets anders dan emeritaat

Het is wel voorgekomen dat een predikant zijn ambt wilde beëindigen, althans de daaruit voortvloeiende taken, maar niet de bevoegdheden. Ouderwets gezegd: hij wilde de naam en eer van dienaar van het Woord behouden. Om dat doel te bereiken vroeg hij geen ontheffing uit het ambt, maar emeritaat. Het antwoord op zo'n vraag behoort te zijn dat dit niet kan. Emeritaat is uitdrukkelijk bedoeld voor (en beperkt tot) het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of het ontvangen van een uitkering wegens (blijvende) arbeidsongeschiktheid. Op de achtergrond spelen financiële argumenten, maar vooral ook de gedachte dat de bevoegdheden van een predikant onlosmakelijk zijn verbonden met zijn roeping en bevestiging, zolang daaraan gehoor wordt gegeven.

De bevoegdheden van een predikant zijn onlosmakelijk verbonden met zijn roeping en bevestiging

© Hans Buurman

Beëindiging van het ambt van ouderling of diaken

Ouderling en diaken zijn geen ambten voor het leven. Integendeel, de verschillende kerkordes bevatten regelingen die uitgaan van 'roeping voor een beperkt aantal jaren'. Maar net als bij predikanten zijn de begrippen ambt, roeping en bevestiging wel degelijk van belang. Daarom kan het in beginsel niet zo zijn dat een ambtsdrager eenzijdig en zonder gegronde reden voortijdig zijn ambt neerlegt. Dat geldt ook als de kerkorde of een daaruit voortvloeiende regeling

Als ambtsdrager heb je een voorbeeldfunctie

dat niet met zoveel woorden zegt. Betrokkene zal ontheffing moeten vragen en daarbij de redenen moeten opgeven. Of er sprake is van een gegronde reden moet (mede) worden beoordeeld door de kerkenraad, die de ambtsdrager eerder benoemde.

Bedenk daarbij dat bij de bevestiging in het ambt de vraag is gesteld: 'Bent u ervan overtuigd dat God zelf u door zijn gemeente tot deze dienst geroepen heeft?' Die vraag is door de ambtsdrager met ja beantwoord. En daaraan voorafgegaan was er de vaststelling dat betrokkenen 'in de naam van onze Heer in hun ambt bevestigd worden'. Wie dat op zich laat inwerken, doet er goed aan om het woord van diezelfde Heer ter harte te nemen: 'Laat jullie ja ja zijn' (Mat. 5:37), een gedachte die ook op diverse andere plaatsen in de Bijbel voorkomt. Als ambtsdrager heb je een voorbeeldfunctie. Trouw aan het gegeven woord is van groot belang! Het gaat hier niet om een wettisch en daardoor onbarmhartig 'beloofd is beloofd'. Niet voor niets is er in ons kerkrecht altijd de mogelijkheid geweest om in voorkomende gevallen ontheffing te vragen. Maar niet lichtvaardig! En het antwoord op die vraag is niet eenzijdig de verantwoordelijkheid van de betrokken ambtsdrager, maar ook die van de kerkenraad.

Overwegingen bij een ontheffingsverzoek

Omdat de verantwoordelijkheid voor een ontheffingsverzoek bij de betrokken ambtsdrager én de kerkenraad ligt, is het nuttig om na te denken over criteria waaraan het verzoek getoetst wordt. Ambtsdrager en kerkenraad mogen van elkaar iets verwachten op dit punt. Zorgvuldige toetsing van aangevoerde argumenten en afweging van belangen, zoals:

- het belang van de betrokken ambtsdrager;
- het belang van de gemeente (en de kerkenraad!);
- het belang van de beloofde gehoorzaamheid aan een roeping van Godswege door zijn gemeente;
- het belang van gelijke behandeling: als de ontheffing nu verleend wordt, moet dat in gelijke gevallen ook; wat betekent dat voor de gemeente?
- hoe verhouden de aangevoerde gronden zich tot de bij de bevestiging gedane beloften?

Een zorgvuldige belangenafweging voorkomt lichtvaardigheid, bij de verzoeker en/of bij de kerkenraad.

Uitzonderlijke situaties

In sommige uitzonderlijke situaties wordt het wel heel moeilijk om als kerkenraad tot een goede en zorgvuldige belangenafweging te komen. Neem situaties waarbij zich binnen een gemeente en soms ook binnen de kerkenraad conflicten voordoen. Een of meer ambtsdragers kunnen daarin aanleiding zien om hun ambt neer te leggen. In het meest extreme geval kan een hele kerkenraad daartoe besluiten. Met name in dat laatste geval, maar ook als het gaat om een substantieel deel van de ambtsdragers, is er niet of nauwelijks ruimte voor een behoorlijke en onbevooroordeelde belangenafweging door de kerkenraad.

Zo'n situatie moet tot elke prijs worden voorkomen. Hoezeer ook geldt dat conflictsituaties heel veel vergen van ambtsdragers, toch reikt de Bijbel voldoende argumenten en voorbeelden aan om in zulke situaties niet 'weg te lopen'. Denk aan het voorbeeld van Jezus zelf, maar ook aan dat van de apostel Paulus, die in de tweede brief aan de Korintiërs een inkijkje geeft in de vele moeiten waarmee zijn werk als apostel gepaard ging. Natuurlijk kan het in individuele gevallen zo zijn dat ontstane spanningen een onaanvaardbare aanslag op de gezondheid van een ambtsdrager veroorzaken. Dat kan een wettige grond voor ontheffing opleveren. Maar het belang van de gemeente en het belang van de beloofde gehoorzaamheid aan de eerdere roeping, verzetten zich tegen het massaal tegelijkertijd neerleggen van het ambt.

Burgerlijk recht

Het is goed om hier te wijzen op de juridische vraag of een bestuur (in dit geval een kerkbestuur) überhaupt massaal kan aftreden zonder de nodige voorzieningen te treffen. Het Burgerlijk Wetboek bevat daarover een algemene bepaling (artikel 8, boek 2), die erop neerkomt dat bestuurders zich in dit soort aangelegenheden dienen te gedragen 'naar hetgeen door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd'. Concreet betekent dit onder meer dat een kerkenraad de gemeente ook op grond van het burgerlijk recht niet onbeheerd c.q. zonder bestuur mag achterlaten. Van belang is om in zulke nijpende situaties hulp van de classis/regiovergadering in te roepen. De toekomstige kerkorde van de GKv/NGK, zoals in eerste lezing aanvaard, bevat een bepaling die als volgt luidt: 'Wanneer een kerk minder dan twee ouderlingen heeft, besluit de regionale vergadering over de gevolgen.' Aan de regionale vergadering kan worden gevraagd om mee te kijken en de toetsing van ontheffingsaanvragen van de kerkenraad over te nemen. De eerder gegeven beloften brengen mee dat je je als ambtsdrager iets aan het oordeel van de regiovergadering gelegen laat liggen. Dat oordeel kan onder omstandigheden bijvoorbeeld ook inhouden dat ontheffing weliswaar kan worden verleend, maar pas nadat toereikende voorzieningen zijn getroffen in het belang van de continuïteit van bestuur, pastoraat en diaconale zorg in de gemeente. Je ambt voortijdig neerleggen gaat dus niet zomaar. Laat als beginsel maar leidend zijn de oproep van de Spreukendichter: 'Mogen liefde en trouw je nooit verlaten.'

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK.

.....
Massaal neerleggen van het ambt moet worden voorkomen

.....
Een kerkenraad mag de gemeente niet onbeheerd achterlaten

God met ons

Ik ben het bidden moe, mijn Heer.
Omdat het huilt in mij, mijn vreugde
om U uitdooft in mijn hart,
geblakerd is het daar.
Ik buig niet meer voor U.

Ik weet van oorlog en van pandemieën.
Maar dat ikzelf zo leeg kan zijn,
van U zo uitgeblust,
de brandlucht slaat steeds op mijn keel.
Ik buig niet meer voor U.

Ik richt je oog op Mij, mijn kind.
Omdat het huilt in Mij, mijn vreugde
om Mij uitdooft in mijn hart,
geblakerd is het hier.
Ik buig niet meer voor Mij.

Ik weet van oorlog en van pandemieën.
Maar dat Ikzelf zo leeg kan zijn,
van Mij zo uitgeblust,
de brandlucht slaat steeds op mijn keel.
Ik buig niet meer voor Mij.

beeld en vers: Robert Roth